

วิจารณ์หนังสือ

อุษณีย์ วรรณสูตร, พัชรีย์ ตีโวรรค พิษฐานการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ในกลุ่มประเทศ
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้, ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖, ๔๓๙ หน้า (๖๐ บท)

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้แบ่งเป็น ๑๒ บท บทที่ ๑ ว่าด้วยพื้นฐานทางประวัติศาสตร์
ยุคจีน-อินเดียน กล่าวถึงความเหมาะสมของภูมิภาคนี้ อันทำให้จีนและอินเดียนเข้ามาตั้งถิ่นฐาน
ซึ่งมีผลสะท้อนต่อมาทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาของการขัดแย้งทางเชื้อชาติและการที่
พวกจีนและอินเดียนเข้าไปกุมชะตากรรมทางเศรษฐกิจของประเทศเหล่านี้ สำหรับยุคจักรวรรดิ
นิยมกล่าวถึงปัจจัยหรือแรงผลักดันที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการล่าอาณานิคมในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ซึ่ง
หนังสือเล่มนี้มี ได้ให้เหตุผลที่แปลกใหม่และน่าสนใจมากนัก บทที่ ๒ ว่าด้วยอิทธิพลของนโยบาย
การปกครองของอาณานิคมต่อพัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ตามแนวทางอุดมการณ์
เสรีประชาธิปไตยในมาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย ตอนที่นำเสนอ คือบทสรุป ซึ่ง
วิจารณ์การเข้ามาของมหาอำนาจตะวันตกไว้ชัดเจนว่า แม้จะได้นำกระบวนการพัฒนาต่าง ๆ
มาให้แต่ก็เป็นเพียงขั้นมูลฐาน ประกอบกับภูมิภาคนี้เป็นสังคมกึ่งพัฒนา จึงทำให้เกิดปรากฏ
การณ์ไม่พึงปรารถนาบางประการเช่น ทหารเข้ามามีบทบาททางการเมือง ซึ่งเห็นได้ชัดที่สุดใน
อินโดนีเซีย

บทที่ ๓ ว่าด้วย พัฒนาการของขบวนการคอมมิวนิสต์ในอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์
และมาเลเซีย ซึ่งได้แก่ขบวนการ PKI (Partai Komunis Indonesia) ขบวนการ
Huks (Hukbalahaps) และขบวนการ MCD (Malayan Communist Party) ตาม
ลำดับ โดยกล่าวถึงกำเนิดของขบวนการ ความสัมพันธ์กับองค์การคอมมิวนิสต์สากล ยุทธวิธี
และอิทธิพลในปัจจุบัน บทที่ ๔ ว่าด้วย ยุคเอกราช ปัญหาการสร้างชาติ และปัญหาของ
ประเทศที่กำลังพัฒนา ซึ่งมีประเด็นปัญหาที่ท้าทายต่อการพิจารณาหลายประการที่เดียว เกี่ยวกับ

ปัญหาที่ว่า ประเทศเหล่านี้จะเลือกใช้ระบบการเมืองใดเป็นปัญหาซึ่งยากที่จะให้คำตอบที่แน่นอนลงไปได้ แม้แต่ประเทศไทยเราเองก็กำลังประสบปัญหาดังกล่าวอยู่เช่นกัน ซึ่งผู้เขียนก็ได้ชี้ให้เห็นลักษณะร่วมบางประการที่สำคัญว่า ผู้นำทางการเมืองของประเทศต่าง ๆ ในเอเชียอาคเนย์ที่เลือกใช้ระบบการเมืองตามแบบลัทธิมาร์กซิสต์ (Marxist Authoritarian Rule) ดังเช่นประเทศพม่า อินโดนีเซีย (สมัยประธานาธิบดีซูการ์โน) เขมร และเวียดนามเหนือ นั้น ได้ให้เหตุการณ์ดำเนินงานสร้างชาติ (Nation-Building) ตามลัทธิดังกล่าวนี้ว่า เป็นเพราะประเทศของตนยังล้าหลังมากในระดับพัฒนาการทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองทุกด้าน การที่รัฐบาลได้เข้ามาควบคุมดำเนินกิจการต่าง ๆ ของชาติไว้ เช่น ศูนย์กลางผลิต การจำหน่าย การบริโภค ย่อมจะช่วยเร่งให้ขั้นแห่งพัฒนาการทุกด้านได้ดำเนินไปอย่างรวดเร็ว สำหรับกรณีประเทศไทยนั้นว่ามีความคล้ายคลึงกับลักษณะดังกล่าวอยู่มากทีเดียว โดยเฉพาะปัจจุบันกลุ่มปัญญาชนส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันในผลดีของลัทธิ สังคมนิยมประชาธิปไตย (Democratic Socialism) ว่าเหมาะสมกับสภาวะการณ์ของประเทศไทยมากที่สุด แต่ถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งในทางปฏิบัติแล้วนับว่าทำหายน่อความสำเร็จอยู่ไม่น้อยทีเดียว อย่างน้อยที่สุดโครงสร้างของสังคมเก่าก็เป็นอุปสรรคประการสำคัญ สำหรับปัญหาร่วมอื่น ๆ ที่กล่าวไว้ในบทนี้นับเป็นปัญหาที่มีความสำคัญรองลงมา

บทที่ ๖ ว่าด้วย ปัญหาการสร้างเอกภาพของชาติ เป็นการวิเคราะห์ปัญหาการขัดแย้งทางเชื้อชาติในมาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์เปรียบเทียบ ผู้เขียนได้ให้ความสำคัญในปัจจุบันทางภาษาและศาสนามากที่สุด ว่ามีส่วนช่วยสร้างเอกภาพของชาติและบรรเทาความขัดแย้งทางเชื้อชาติ ข้อสังเกตที่น่าสนใจคือปัญหาการขัดแย้งทางเชื้อชาติ ในมาเลเซีย ซึ่งมีมากกว่าในอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ เหตุผลประการสำคัญนอกจากข้อกำหนดบางประการแล้ว รัฐธรรมนูญของมาเลเซียยังมีบทบัญญัติให้ใช้ศาสนาอิสลามเป็นศาสนาแห่งรัฐ และให้ตำแหน่งประมุขของรัฐและของประเทศเป็นของชาวมุสลิมเท่านั้น อีกทั้งยังได้มีบทบัญญัติที่รับรองอภิสิทธิ์ของชาวมุสลิมในฐานะเจ้าของถิ่นอีกด้วย บทที่ ๗ ว่าด้วย การก่อตั้งสหพันธ์มาเลเซีย และปัญหาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองที่นำไปสู่การแยกตัวของสิงคโปร์จากสหพันธ์ เป็นการสะท้อน

ให้เห็นลักษณะสำคัญที่สุดของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศข้อหนึ่ง คือ ผลประโยชน์ของชาติย่อมอยู่เหนือสิ่งอื่นใด การเข้าร่วมตัว และแยกตัวของสิงคโปร์ก็เป็นที่ไปตามสมมติฐานข้อนี้ บทที่ ๘ ว่าด้วย อุดมการณ์กับการพัฒนาทางการเมือง ในประเทศอินโดนีเซียสมัยประธานาธิบดีซูการ์โน และบทที่ ๙ ว่าด้วย การแทรกแซงของทหารในวงการเมืองของอินโดนีเซีย เกี่ยวกับปัญหาที่ว่า อุดมการณ์ *ประชาธิปไตยนำวิถี* (Guided Democracy) ได้ช่วยแก้ไข้ปัญหาในประเทศ หรือสร้างปัญหาขึ้นมาอย่างน้อยเพียงใดอย่างไร หนังสือเล่มนี้ ได้ให้คำตอบไว้อย่างชัดเจน บทที่ ๑๐ ว่าด้วย พรรคการเมืองเปรียบเทียบในมาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซียและฟิลิปปินส์ โดยเน้นที่มาและรากฐานทางประวัติศาสตร์ และสถานการณ์ปัจจุบัน มิได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับอุดมการณ์ของพรรคการเมืองต่าง ๆ มากนัก บทที่ ๑๑ ว่าด้วย นโยบายต่างประเทศมาเลเซีย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย กล่าวถึงนโยบายต่างประเทศปัจจุบันในความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียงที่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องกัน และความสัมพันธ์กับมหาอำนาจโดยเฉพาะกับประเทศในค่ายโลกเสรีและค่ายคอมมิวนิสต์ นอกจากนี้ในบทนี้ยัง ได้กล่าวถึงท่าทีของประเทศดังกล่าวที่มีต่อความร่วมมือในส่วนภูมิภาค (Regional Cooperation) อีกด้วย ในบทสุดท้าย คือ บทที่ ๑๒ ที่ว่าด้วยความร่วมมือในส่วนภูมิภาคโดยตรง ซึ่งได้ปูพื้นฐานในแนวความคิดเกี่ยวกับความร่วมมือในส่วนภูมิภาค พิจารณาบทบาทและปัญหาขององค์การความร่วมมือในส่วนภูมิภาคทั้งในอดีตและปัจจุบัน คือองค์การ ASA, SEATO, ASPAC และ ASEAN

จากการพิจารณาจะเห็นได้ชัดว่าหนังสือเล่มนี้ให้ความสำคัญไปที่องค์การ ASEAN มากกว่า ดังหัวข้อ ASEAN กับความหวังของความเป็นกลางแห่งภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ แต่ผู้เขียนก็ได้ชี้ให้เห็นจุดอ่อนที่สำคัญอันเป็นปัญหา และอุปสรรคต่อการบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์การ ASEAN เช่น การขาดเสรีภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศสมาชิก การไม่ได้รับการค้าประกันจากมหาอำนาจ ลักษณะของการขัดแย้งและบาดหมางของสมาชิก จำนวนประเทศสมาชิกมีน้อยเกินกว่าที่จะสามารถบรรลุเป้าหมาย หลักที่ประเทศให้เขตภูมิภาคเอเชียอาคเนย์เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพและเป็นกลาง การขยายขอบเขตจากเป้าหมายเพื่อความร่วมมือกันด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมไปสู่ทางการทหารด้วย และการที่ประเทศสมาชิกองค์การนี้ยังคงเป็นพันธมิตรทางการทหารร่วมกันอยู่กับมหาอำนาจตะวันตก ผู้เขียน

หนังสือเล่มนี้ก็ได้ละเลยความรับผิดชอบประการสำคัญของหนังสือวิชาการที่ตีไปเสีย นั่นคือ นอกจากนักเขียนยังได้เสนอแนะทางออก และแนวความคิดเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในส่วนภูมิภาคเอาไว้มากพอสมควรทีเดียว อีกทั้งยังได้ทำนายอนาคตของความร่วมมือในส่วนภูมิภาคนี้ไว้ โดยการพิจารณาปัจจัยอื่น ๆ และท่าทีของโซเวียตรุสเซีย และจีนคอมมิวนิสต์ต่อองค์การความร่วมมือในส่วนภูมิภาคนี้เอาไว้ซึ่งน่าสนใจทีเดียว แต่นับว่าผู้เขียนได้พลาดจุดที่น่าสนใจและมีความสำคัญไม่น้อยต่อการพิจารณาอนาคตขององค์การความร่วมมือในส่วนภูมิภาคนี้ไป นั่นก็คือ ท่าทีและบทบาทของฝ่ายมหาอำนาจตะวันตกอันมีสหรัฐอเมริกาเป็นสำคัญ เพราะอย่างไรก็ตามก็นับว่ามีเหตุผลสำคัญหลายประการที่เป็นที่เชื่อมั่นได้ว่าสหรัฐอเมริกาในฐานะของมหาอำนาจที่เคยมีอิทธิพลและผลประโยชน์ในบริเวณภูมิภาคนี้คงจะยังไม่ถอนตัวออกไปทันทีทันใด อย่างน้อยก็ในช่วงระยะเวลาอันใกล้แน่นอน การพลาดจุดนี้ไปทำให้บทส่งท้ายขาดน้ำหนักทางวิชาการที่จะมองภาพอนาคตของภูมิภาคนี้ ได้ชัดเจนพออันทำให้ขาดความสมบูรณ์ไป

อย่างไรก็ตามโดยสรุปแล้วนับได้ว่าหนังสือเล่มนี้มีคุณค่าในทางวิชาการอยู่ในขั้นสมบูรณ์ และเชื่อถือได้ เพราะข้อมูลต่าง ๆ ที่อ้างอิงมาสนับสนุนมีน้ำหนักและมีเหตุผลน่าฟัง แม้ว่าบางบทจะใช้วิธีการที่ซับซ้อนและเยิ่นเย้อเกินไป เช่นการอธิบายเชิงเปรียบเทียบซึ่งแม้จะทำให้เกิดลำดับของความเข้าใจต่อเนื่องแต่บางครั้งก็กลายเป็นความซับซ้อนซ้ำที่เกินจำเป็น

นฤมิตร สอดสุข